SOSYAL BOYUTLARIYLA SAĞLIK ÇALIŞMALARI

Editör:

Doç. Dr. Selay GİRAY YAKUT

RATING ACADEMY YAYINLARI

2020

Sosyal Boyutlarıyla Sağlık Çalışmaları

Rating Academy Yayınları

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Rating Academy Ar-Ge Yazılım Yayıncılık Eğitim Danışmanlık ve Organizasyon Tic. Ltd. Şti' ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tümü, bölüm/bölümleri Rating Academy Ar-Ge Yazılım Yayıncılık Eğitim Danışmanlık ve Organizasyon Tic. Ltd. Şti' nin izni olmadan elektronik, optik, mekanik veya diğer yollarla çoğaltılamaz, dağıtılamaz, basılamaz ve bilgisayar ortamında tutulamaz.

Bu kitapta yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.

Editör : Doç. Dr. Selay GİRAY YAKUT
1.Baskı : Aralık 2020 / Çanakkale
ISBN : 978-625-7047-42-5
E-ISBN : 978-625-7047-41-8
Yay. Sertifika No : 35534
Yayın Hakları : © Rating Academy Ar-Ge Yazılım Yayıncılık Eğitim Danışmanlık ve Org. Tic.Ltd. Şti.
Adres : Sarıcaeli Köyü, Sarıcaeli Yerleşkesi, ÇOMÜ Teknopark No:276-1- 119 Merkez/ÇANAKKALE
Telefon : (+90) 555 477 00 66
Web : https://www.ratingacademy.com.tr
E-mail : ratingacademy@ratingacademy.com

Baskı : Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık
Matbaa Sertifika : 47865

SOSYAL BOYUTLARIYLA SAĞLIK ÇALIŞMALARI

Editör:

Doç. Dr. Selay GİRAY YAKUT

RATING ACADEMY YAYINLARI

2020

ÖNSÖZ

2019 yılında Çin'in Wuhan şehrinde keşfedilmiş olan Koronavirüs hastalığı, keşfinden bu yana dünya çapında yayılarak COVID-19 pandemisine sebep olmuştur. Bu süreçte, dünyanın dört bir yanındaki hastanelerdeki sağlık personeli çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Bunun yanı sıra gün geçtikçe pandemi kapsamında enfekte olmuş ve/veya hayatını kaybetmiş kişilerin sayısı ne yazık ki artmaya devam etmektedir. Durumun son derece ciddi olduğu ülkelerde doktorların hangi hastaları kurtaracaklarını seçmeye zorlanacakları düşünüldüğünde, ilgili ülkeler için sağlık sisteminin çökmekte olduğu söylenebilir. Kitaptaki çalışmaların ilkinde bu konu irdelenmiş, mevcut pandemik durum sırasında tıbbi bakımı paylaştırmanın etik ikilemi ele alınmıştır.

Gerek tüm çalışanlar gerekse pandemi günlerinde inanılmaz bir özveriyle görev yapan sağlık çalışanları özelinde düşünüldüğünde, işyerindeki ortamın özellikle verimlilik anlamında son derece önemli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda bireylerin çalıştıkları kuruma karşı oluşturdukları olumsuz tutumlar incelenmesi gereken alanlardandır. Kitaptaki çalışmaların ikincisinde sağlık çalışanlarında sinizm, işe yabancılaşma ve işten ayrılma eğilimi gibi olumsuz tutumların olup olmadığı analiz edilmiştir.

Pandemi sürecinde, toplum için önemleri daha da net anlaşılan ve "krizin gizli & sessiz kahramanları" olarak da isimlendirilen sağlık çalışanlarına yönelik şiddet de sosyal bilimlerde güncel çalışma konularından biridir. Meslek grupları içerisinde yüksek riskli bir grupta yer alan sağlık çalışanlarının yaşadığı şiddet yeni bir kavram olarak ortaya çıkmış olmamasına rağmen sayıca hızlı bir artış göstermesi ve şiddetin büyüklüğü dikkat çekmektedir. Kitaptaki çalışmaların üçüncüsünde, sağlık çalışanlarına yönelik şiddet kavramı; şiddete maruz kalıp kalmama durumları, şiddetin türü, temel sebebi, nerede ve ne zaman maruz kalındığı, kim tarafından uygulandığı ve şiddete maruz kalındığında nereye başvurulduğu gibi boyutlarıyla ele alınmıştır.

Toplumun bir üyesi olarak kabul edilen bireyle toplum arasındaki sosyal ilişkilerde ortaklaşa iyinin gerçekleştirilmesi amacıyla düzenlemelere verilen isim olan "sosyal adalet" konusunda, insan hakları, sosyal devlet, demokrasi gibi çeşitli açılardan ilerlemeler sağlanmıştır. Kitaptaki çalışmaların dördüncüsünde, neden zaman zaman sosyal adaletsiz davranıldığı, kimlerin sosyal adaletsiz davrandıkları ve avantajlı, dezavantajlı grupların nasıl ayrıştırıldığı tartışılmıştır.

Kitap kapsamındaki diğer bölümlerde ise dezavantajlı gruplar açısından çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Farklı cinsel yönelimleri olan bireyleri tanımlamak için "LGBT" terimi kullanılmaktadır. LGBT bireylerin çoğunun sağlık hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanamadığı, yararlananların da çoğunun damgalanma, sosyal izolasyon, şiddet ve ayrımcılık nedeniyle tedavilerini erteledikleri hatta bazı durumlarda tedavi arayışına dahi girmedikleri söylenebilir. Kitaptaki çalışmaların beşincisinde bu konu ele alınmıştır.

COVID-19 pandemisi farklı yaş gruplarını farklı şekillerde etkilemekte olduğu bilinmektedir. COVID-19 ile ilişkili ölümlerin büyük bir kısmının yaşlı nüfus ve önceden çeşitli sağlık sorunları olanlarda yoğunlaştığı saptanmıştır. Kitaptaki çalışmaların altıncısında; çok sayıda olumsuz sonuç doğuran yaşlı ayrımcılığı konusu medya bağlamında ele alınmıştır.

Kitap kapsamındaki son çalışmada ise engelliler üzerine yoğunlaşılmış; zihin geriliği (Mental Retardasyon), otistik ve görme engelli çocuk ve yetişkinlere sanat terapisi kapsamında uygulanan kil şekillendirme / seramik dersleri çalışmalarına, derslerin kapsamlarına ve çeşitli etkilerine odaklanılmıştır.

Kitapta yer alan çalışmaların büyük çoğu, 22-24 Kasım 2020 tarihlerinde pandemi sürecinden dolayı online olarak gerçekleştirilen Uluslararası Dezavantajlı Gruplara Multidisipliner Yaklaşımlar Sempozyumu ile 12-14 Kasım 2020 tarihlerinde yine online olarak gerçekleştirilen Uluslararası Farklı Boyutlarıyla Sağlık Konferansı'nda gerçekleştirilen sunumların gözden geçirilerek düzenlenmiş halleridir. Bu değerli çalışmaların ortaya çıkmasında başta yazarlar olmak üzere, sürece katkı veren tüm akademisyen arkadaşlarıma ve Rating Academy ailesine teşekkürlerimi sunuyorum. Kitaptaki konulara ilgi duyup okuyan herkese keyif ve katkı vermesini diliyorum.

Editör

Doç. Dr. Selay Giray Yakut

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **v**

COVID-19 – THE ETHICAL DILEMMA OF RATIONING PATIENTS **1**
LAURA AGOLLI & RRIOLLZA AGOLLI & BRIXHILDA LILKA *1*

SAĞLIK ÇALIŞANLARINA YÖNELİK ŞİDDETİN İNCELENMESİ **9**
SELAY GİRAY YAKUT & CEREN CAMKIRAN & GÜLEN ARIKAN KOKKAYA & EMRE HEKİM

ÖRGÜTSEL SİNİZM, İŞE YABANCILAŞMA VE İŞTEN AYRILMA EĞİLİMİ İLİŞKİSİ **27**
SABİHA SEVİNÇ ALTAŞ

HERKES İÇİN SOSYAL ADALET (Kimler Neden Sosyal Adaletsiz Davranıyor?) **51**
M. CÜNEYT BİRKÖK

LGBT BİREYLERDE SAĞLIK HİZMETİ ÖNÜNDEKİ KÜLTÜREL ENGELLER **57**
GÜLBU TANRIVERDI & MELIKE YALÇIN GÜRSOY & GÖZDE ÖZSEZER KAYMAK

COVID-19 PANDEMİSİNDE MEDYADA YAŞLI AYRIMCILIĞI **69**
FİKRİYE YILMAZ & DİDEM HEKİMOĞLU TUNÇ

ENGELLİLER İLE SERAMİK DERSLERİ VE SONUÇLARI **81**
ERGÜN ARDA

SONUÇ **101**

EDİTÖR HAKKINDA **103**

YAZARLAR HAKKINDA **105**

ENGELLİLER İLE SERAMİK DERSLERİ VE SONUÇLARI

Ergün Arda[1]

Bu makaleyi seramik topluluğuna katkı sağlayan, çalışkan ve cesur öğrencilerime ithaf ederim.

GİRİŞ

'Engelli Bireyler İle Seramik Dersleri ve Sonuçları' üzerine yapılan uygulamalı çalışmaların başlangıcı 2002 yılına kadar gitmektedir. Engelli, engelsiz veya karma gruplarla yapılan kil şekillendirme/seramik dersleri Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ), Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı'na (SKSDB) bağlı faaliyet gösteren Öğrenci Seramik ve Cam Topluluğu üyeleri ve akademik danışmanı tarafından gerçekleştirilmiştir. Topluluk üyelerinin uzmanlık alanlarında kazandıkları birikimi topluluk çatısı altında paylaşmak, öğretmek ve öğretme tecrübesi kazanmak isteği, bu alandaki çalışmaların başlama sebebidir. İlk ders talebi engellilerinden gelmiştir. Muteber YÜĞNÜK'ün Çanakkale Anafartalar İlköğretim Okulu'nun özel alt sınıf 13 öğrencisinin seramik derslerine diğerlerinden daha fazla ihtiyacı olduğunu topluluğumuza bildirmesi ile bu alanda ilk uygulama çalışması 2002 yılında başlamıştır. Bu projenin tamamlanması ve olumlu etkileri sonrasında Çanakkale'de Yerel Gündem 21'den İsmail Tümay tarafından zihin engelli ve görme engelli karma bir gruba seramik dersi vermemiz talep edilmiştir. 2003 yılı Temmuz –Ağustos aylarında zihin geriliği ve görme engelli karma çocuk ve genç bireyler ile seramik dersleri gerçekleştirilmiştir. ÇOMÜ,

[1] *Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, E-mail: ergunarda@comu.edu.tr*
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-3381-8162

Psikolojik Danışman Rehber'i (PDR) Cumhur Çırnaz'ın, Seramik Topluluğundan talebi üzerine, Çanakkale Dardanos Yerleşkesinde, İstanbul Otistikler Derneği için bütünleşme (Entegrasyon) yaz kampları 2008/2009 yılları yaz aylarında gerçekleştirilmiş ve toplam 20 otizmli çocuk ile seramik dersleri yapılmıştır. Son olarak, Çanakkale Altı Nokta Körler Derneği ve Çanakkale Körler Derneği üyeleri ile 03 Mart-03 Nisan 2010 tarihleri arasında seramik dersleri yapılmıştır. Kil şekillendirme/seramik derslerinin sanat terapisi kapsamında engelli bireylere ulaştırılmasını ve yararlanmalarının sağlanması temel amaç olarak belirlenmiştir. Farklı gelişim gösteren bireyler ile yapılan sanatsal etkinlikler uygulama çalışmalarındaki yayın azlığı, güzel sanatlar eğitimi içinde köklü bir geçmişse sahip olan 'seramik sanatı ve eğitimi etkinliklerinin, uygulamaların ve sonuçlarının yeni araştırmacılara katkı sağlayacağı olgusu makalenin en önemli çıktısıdır.

METARYEL VE METOT

Çalışmanın materyali, zihin geriliği, otistik ve görme engelli çocuk ve yetişkin bireylerdir. Bu üç gruba ek olarak da karma olarak oluşturulan gruplar ilave edilebilir. İkinci materyal ise uygulamalı seramik dersleri kapsamında yapılan etkinlikler, ders materyalleri, fırınlama, sergi hazırlığı ve sergileme süreçleridir. Çalışmanın yönteminde, Anafartalar İlköğretim Okulu'nun özel alt sınıfı, Çanakkale Yerel Gündem 21 Demokrasi Atölyesi, Çanakkale Nedime Hanım Kız Meslek Lisesi seramik atölyesi ve ÇOMÜ, Dardanos Yerleşkesi'nde açık alan olmak üzere belirlenen yerlerde gerçekleştirilen seramik etkinlikleri çalışmanın yöntemlerini oluşturmaktadır. Açık veya kapalı mekânlarda yapılan etkinlikler mevsim koşullarına, katılımcıların yaş gruplarına, etkinliğin özelliğine ve kullanılan seramik şekillendirme tekniklerine bağlı olarak belirlenmiştir. Yöntem olarak, zihin geriliği, otizm ve görme engelli bireylerin özelliklerinin ve engel durumlarının iyi kavranabilmesi için ÇOMÜ, Psikolog Serdar TOPAL'ın otizim üzerine seminer sunumu, seramik dersi alacak hedef kitlenin engel durumlarının neler olduğunun kavranması ve literatür taraması yapılarak ilgili yayınlardan alana dair araştırmalar yapılmıştır. Karşılıklı çalışılan sivil toplum kuruluşları ile anne ve babalardan ve danışmanlarından engelli bireylerin özellikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Çocuklar ile yapılan kil şekillendirme uygulama çalışmalarında, çocuk dünyasına uygun konular tercih edilmiş ve kâğıt üzerine el çizimi, renkli eğitim materyalleri hazırlanmıştır. Görme engelli bireyler Braille alfabesi kullanmaya alışkın oldukları ve parmak uçları ile gördükleri için onlarla seramik kabartma (rölyef) tekniği kullanılarak kil uygulama çalışmaları yöntem olarak seçilmiş ve gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR ve UYGULAMA ÇALIŞMALARI

1. Ömer Mart İlkokulu Özel Alt Sınıfı Öğrencileri İle Kil Şekillendirme Dersleri 2003

Topluluk üyelerinin alanları ile ilgili üniversitede öğrendiklerini pekiştirmeleri için Çanakkale'de seçilecek bir ilkokulda ve o okulun çocuklarına seramik dersleri vermeleri düşünülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Anafartalar İlköğretim Okulu'nda iki yıldır eğitim-öğretim gören ve 13 kişiden oluşan 'özel alt sınıf" öğrencilerine ders verilmesi topluluğumuz yönetim kurulu tarafından uygun görmüş ve kil şekillendirme/seramik derslerinin verilmesine karar verilmiştir. Okul müdürü ile yapılan görüşme ve mutabakat sonrası derslerin başlanması ve Nisan-Mayıs 2003 tarihinde, hafta bir gün olmak üzere 8 ders yapılması planlamıştır. Dersler, ilköğretim okulunun ve engellilerin ders aldığı sınıfta yapılmıştır. Topluluk üyeleri 8 hafta boyunca okula kendi imkânları ile gidip gelmiştir. Ders alan öğrencilerin kil ve eğitim araçları ÇOMÜ, SKSDB'ye bağlı çalışan öğrenci seramik ve cam topluluğu tarafından sağlanmıştır. Seramik şekillendirme tekniklerinden, çimdik, sargı (fitil), plaka ve serbest şekillendirme yöntemlerinin uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Dersler sonucunda ortaya çıkarılan kil formlar, ÇOMÜ, GSF, Seramik ve Cam Bölümü'ne taşınmış ve orada seramik fırınlarında topluluk üyeleri tarafından fırına yerleştirilmiş ve seramik fırınlarında pişirilmiştir. Dersler boyunca 4 defa fırın doldurulmuş, pişirilmiş ve engellilerin yapıtları sergiye hazır hale getirilmiştir.

Şekil 1, Sınıftan görüntü, Anafartalar İlköğretim Okulu özel alt sınıfı, kil şekillendirme dersleri, 2003 (Fotoğraflar Ergün Arda)

Topluluk üyeleri ve akademik danışmanı daha önce zihin geriliği veya farklı tanılar konulmuş çocuklar ile hiç seramik dersi yapmadığı için öğretme metotları, yaklaşım ve tutumları üzerine eksik kalmışlardır. Alt sınıf öğrencilerinin iki özel eğitim öğretmeninin yönlendirmeleri doğrultusunda hareket edilmiştir. Topluluk üyeleri idealist ve gönüllük esasları çerçevesinde hareket ederek dersleri yapmıştır. Zihin geriliği, 'bireyin genel entelektüel işlevselliğin ortalamanın altında olması, çevreye uyum, öğrenme ve problem çözme gibi yetilerin normalin altında olma durumudur' (Gök, 2020). tanımına rağmen, özel alt sınıf öğrencileri derslere tam katılım yapmışlardır. İlk derste seramik kili çocuklarla buluşturulmuş, 'kil ile ne yapmak, neyi şekillendirip ortaya çıkarmak istedikleri' kendilerine sorulmuştur. Her bir çocuk kendi dünyasındakileri heyecanla, dile getirdiği gibi kili şekillendirmeye de coşkuyla başlamışlardır. Zihin geriliği olan çocukların kili şekillendirmek istemelerindeki coşku ile geriliğe sahip olmayan normal çocukların coşkusu arasında fark olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 2, Anafartalar İlköğretim Okulu özel alt sınıf öğrencilerinin çalışmaları, Sergi mekânı ÇOMÜ Sürekli Eğitim Merkezi Binası giriş katı, Eski Rektörlük Binası, 2003 (Fotoğraflar Ergün Arda)

Derslerin başında çocuklara ne öğretileceği, nasıl öğretileceği ve hangi tekniğin kullanılacağı soruları sorgulanmıştır. Dersler sürecinde zihin geriliği konusunda okumalar yapılarak ve daha bilinçli olma çabası içinde dersler yapılmıştır ancak, ilk göze çarpan durum 'kim kime ne öğretti-kim kime neyi öğretti' şeklinde olmuştur. Bu karşılaşmada her iki tarafında birbirinden çok şey öğrenmeye başladığı anlaşılmıştır. Topluluk üyelerinin öğrenmeye açık olması ve öğrendiklerini paylaşmak istemelerindeki çaba, onların kendilerini geliştirmelerini ve farkındalıklarının artmasına katkı sağlamıştır. Çocukların bizlere çok şey öğrettiğini, bu sürecin o günler için çok bilinmeyen bir kelime olan 'farkındalık' anlayışını kazandırdığı sıkı sıkıya anlaşılmıştır. Engelli çocukların da seramik derslerine olan ilgisi her zaman yüksek olmuştur. Rehber hocaların süreçle ilgili en önemli

vurgularından biri 'seramik kili, çocukların parmak gibi ince motor kasalarının gelişmesine katkı sağlamıştır' ifadesidir. Toprağın bizi çekmesi, bizim doğamızda olsa gerek. Her çocuk seramik kilini gördüğünde, herhangi bir çalışma yapmaya başlamadan önce ve kile dokunmaya başladığında, gözlerindeki fer ile ve heyecan içinde yapacaklarını anlatmaya başlamaları, onların süreci yaşarken ne kadar mutlu olduklarının göstergesi olmuştur. Diğer bir önemli nokta ise, daha hızlı bir şekilde sosyalleştikleri gözlemlenmiştir. Çocuklar çalışmaya başlamadan önce hayal ettiklerini şekillendirdikleri kille, üç boyutlu bir form olarak görünür hale getirmeleri ve emek harcadığı bu süreci sevinçle arkadaşı, öğretmeni ve ailesi ile paylaşmaları bu durumu anlatan bir örnektir. İç dünyalarını açmaları, onları görmemize yardımcı olmuştur. En güzel an ise; şekillendirdikleri seramikleri, pişirim sonrası kendilerine getirildiği ve gösterildiği zamandır. Onların yaptıkları seramikler ile ilk karşılaşma anında, çocukların mutluluğuna tanık olmak, bize büyük bir mutluluk yaşatmış ve kendimizi bahtiyar hissetmemize sebep olmuştur.

Şekil 3, Sergi mekânı ÇOMÜ, Sürekli Eğitim Merkezi binası giriş katı, 2003 (Fotoğraflar Ergün Arda)

Seramik derslerinde çocuklar konu olarak çocuk dünyalarını yansıtan çalışmalar yapmak istemişledir. Olumsuz bir konu uygulaması ile karşılaşılmamıştır. Küçük boyutlu büst veya biblo şekillendirmek isteseler de teknik bilgi gerektirdiği için yapılan kil formlar fırınlama öncesinde ve sürecinde birbirinden ayrılmış, bir bütün olarak ortaya çıkmamıştır. Çay/kahve bardağı, ellerinin çamur plaka üzerine izlerinin çıkarılması, alçak kabartma ile mask/yüz uygulamaları, Türk bayrağı gibi birçok konunun şekillendirmeleri yapılmıştır. Lisans öğrencilerimiz Şerife BİÇİCİ, Müge KARLIDAĞ, Semra ACAR, Ayşe ÇAPAR, Burak TATAR, Mehmet ÇOŞAR, Seyfullah BÜYÜKÇAPAR, Keramettin YÜCEL isimli 8 öğrencilerimiz projede görev alırken, projeye tam zamanlı katılamayan ama bazı öğrencilerimiz de derslere gelerek, toplamda 16

lisans öğrencimiz sürece katkı sağlamışlardır. Ayrıca İlkokulun özel eğitimci iki rehber öğretmenin destekleri unutulmazdır. Süreç boyunca hafta bir gün 1,5 saat ders yapılmıştır. 2003 Haziranında, eski rektörlük binası giriş katında (bugünkü Sürekli Eğitim Merkezi binası) özel alt sınıf öğrencilerinin seramik çalışmaları, topluluğun hazırladığı ve düzenlemesini yaptığı sergi açılışı geniş bir katılım ile açılmıştır. ÇOMÜ, dönemin rektörü Prof. Dr. Ramazan AYDIN, rektör yardımcıları, dönemin Valisi, Kaymakamı, Milli Eğitim Müdürü, Belediye Başkanı, Çanakkale Boğaz Komutanlığı'ndan temsilci ve Anafartalar İlkokul Müdürü gibi şehrin üst düzey yöneticileri sergi açılışını onurlandırmışlardır. Serginin etkisi sayesinde İlkokula bilgisayarlar alınacağı ve diğer eğitim öğretim araç gereçlerinin temin edileceği sözleri verilmiş, topluluk olarak projeye katılan lisans öğrencilerimize de katılım ve teşekkür belgeleri takdim edilmiştir. Sergi ile engellilere olan ilgi basın ve yerel televizyonların da desteği ile artmıştır.

2. Çanakkale Yerel Gündem 21 İle Kil Şekillendirme Dersleri, 2003

Çanakkale'de Yerel Gündem 21 projesinin uygulanmasına 1998 yılında başlanmıştır. Yerel Gündem 21, Birleşmiş Milletlerin 21. Yüzyıl Eylem Planı olan Gündem 21 Belgesi'nin yerelde uygulanmasıdır. Sürdürülebilir gelişme için başlıca toplumsal grupların rollerinin güçlendirilmesi ve katılımcılığı temel alınmıştır. Türkiye'de Yerel Gündem 21, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile T.C. Hükümeti arasında imzalanan anlaşmalar çerçevesinde 1997-2011 yılları arasında hayata geçirilmiştir (2020). Sürdürülebilir kalkınma ve Avrupa Birliği'ne uyum süreci gibi konular ışığında Yerel Gündem 21, ÇOMÜ, SKSDB, Seramik ve Cam Topluluğu'ndan engelli çocuk ve genç bireylere seramik dersleri verilmesini talep etmiştir. 2003 yılı Temmuz –Ağustos aylarında 15 görme engelli ve 20 zihin geriliği olan çocuk ve bireyler ile seramik derslerinin yapılması topluluk tarafından planlanmıştır. Yaz olması dolayısı ile Çanakkale'de ikamet eden öğrencilerimiz ve öğretim elemanlarından usta öğretici kadrosu oluşturulmuştur. Kil şekillendirme uygulamaları Yerel Gündem 21 çatısı altında, çok amaçlı demokrasi atölyesinde gerçekleştirilmiştir. Görme ve zihin engelliler ile ayrı gruplar oluşturularak seramik dersleri yapılmıştır. Görme engellilerin zihinsel bir problemi olmadığı için onlarla kil şekillendirme derslerinin daha akıcı ve sıkıntısız yapıldığı gözlemlenmiştir.

Şekil 4, Çanakkale Halk Bahçesi, Seramik Anıt Pano'dan görme engellilerin çalışmaları, 2003, (Fotoğraflar Ergün Arda, 2020)

Görme engelliler, kil şekillendirme tekniklerinden kil plaka üzerine alçak kabartma (rölyef) tekniği ile teknik ve sonuçları göze hoş görünen çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Sevgi Ekici'nin plaka üzerine çalıştığı konu Türkiye Cumhuriyeti'nin bayrağındaki ay ve yıldız sembollerini çalışmış ve plakanın sağ alt köşesine de büyük harflerle Türkiye ismini yazmıştır. Ayşe Erdem, Fazlı Çırak ve Hasan Tahsin Zeybek birer portre çalışmış, Erdal Er ise, kedi yüzünü kabartma tekniği ile şekillendirmiştir (Şekil 4). Plaka üzerine alçak/yüksek kabartma tekniği görme engelli bireylerin çok rahat çalıştıkları bir uygulama olmuştur (Arda, 2020). Zihin geriliği olan çocuk ve bireyler ile yapılan kil şekillendirme uygulamalarında plaka ve fitil teknikleri kullanıldığı gibi, dekor yöntemlerinden doku ve kazıma teknikleri sıklıkla uygulanmıştır. Bu yöntem ve tekniklerle kil plaka üzerine engelliler kendi dünyalarını anlatan hoş çizimler yapmışlardır. 17 Kasım - 01 Aralık 2003 tarihleri arasında yapılan yaz okulu dersleri sonucunda engelli çocukların ortaya çıkardığı seramik çalışmalar, ÇOMÜ, Kültür Evi'nde Engelliler Yaz okulu seramik sergisi açılmış ve halk ile buluşturulmuştur. Ayrıca, engelli çocuk ve gençlerin, derse giren seramik lisans öğrencilerinin ve hocaların el izlerinden oluşan ortalama 20x20cm ölçüsündeki elle şekillendirilmiş seramik plakalar anıt bir anıt heykel formunda hazırlanmıştır. Çanakkale Halk Bahçesi içerisine yerleştirilmiş, 03 Aralık 2003, Dünya Özürlüler Günü'nde eserin açılışı yapılarak halka arz edilmiştir. Eser hala Halk Bahçesi'nde yerinde durmakta ve sergilenmektedir. Mehmet ÇOŞAR, Burak TATAR, Müge KARLIDAĞ ve Berrak ÇAMAK isimli topluluk üyesi ve seramik bölümü

öğrencilerimiz sürece katkı sağlamışlardır. ÇOMÜ, GSF, öğretim elemanlarından Öğr. Gör. Halide OKUMUŞ, Öğr. Gör. Zeynep KÜNELGİN AKBAŞ ve topluluk akademik danışmanı Öğr. Gör. Ergün ARDA'nın başkanlığında seramik dersleri başarı ile gerçekleştirilmiştir. Derslerin yapılmasına katkı sağlayan seramik sanatçısı Ayşe KÜNELGİN GÜRKAN da projeye destek vermiştir.

Şekil 5, Çanakkale, Halk Bahçesi, Seramik Anıt Pano, zihin engellilerin çalışmaları 2003, (Fotoğraflar Ergün Arda, 2020)

3. Otistik Bireyler ile Kil Şekillendirme Dersleri (2008/2009)

Çanakkale Dardanos Yerleşkesinde 2008/2009 yıllarında üst üste iki otizm uyum (entegrasyon) kampı gerçekleştirilmiştir. ÇOMÜ, Psikolojik Danışman Rehber'i (PDR) Cumhur Çırnaz'ın, ÇOMÜ Öğrenci Seramik Topluluğu'ndan otistik çocuklara seramik dersleri vermemizi talep etmesi üzerine, İstanbul Otistikler Derneği için organize edilen yaz kamplarında, kil şekillendirme dersleri verilmesi planlanmıştır. İki sene üst üste ve 9 günlük süreyle gerçekleştirilen otistik yaz kamplarında, seramik topluluğundan toplamda 21 seramik lisans öğrencisi ve topluluk akademik danışmanı olarak, 20 otizmli, bir down sendromlu çocuk ve yetişkin bireylere, kampa katılan psikolojik danışman rehberlik, eğitim bilimleri, psikoloji, özel eğitim ve nöroloji okuyan/okumuş mezun 30 kişilik ekibe de seramik dersleri verilmiştir. Topluluğun kampa katılan gönüllü üyeleri, seramik temel şekillendirme yöntemleri olan plaka, serbest şekillendirme ve çömlekçi çarkı tekniklerini, bir haftalık programla başarılı bir şekilde uygulamışlardır. Burada belirtmek gerekir ki, seramik lisans öğrencileri sadece ders

vermekle kalmamış, her seramik öğrencisi bir otistik birey ile kamp yerinde 24 saat, 9 gün beraber kalmış ve yaşamıştır. Tüm otistiklerin ve kampa katılan profesyonellerin unutamayacağı, kayda değer bir seramik dersleri ve kamp süreci yaşanmıştır. Kamptan ayrılırken 24 saat bir arada yaşamanın getirdiği birlikteliğin, samimiyetin sonunda insanların birbirinden ayrılması zor olmuş ve çok duygusal anların yaşanmasına sebep olmuştur. Otizm, doğuştan gelişen, genetik altyapıya dayanan, karmaşık nöro – biyolojik tabanlı bir gelişim bozukluğudur. Başkalarıyla etkileşimde bulunmayı engelleyerek bireyin kendi iç dünyasıyla baş başa kalmasına yol açan otizm, genellikle 3 yaştan önce ortaya çıkarak çocukların sosyal iletişim, etkileşim ve davranışlarını olumsuz olarak etkilemektedir (ODFED, 2020). Seramik topluluğu bir otistik birey ile birebir eğitim vermeyi planlamış, bir lisans seramik öğrencisi bir otistik birey ile çalışacak şekilde programını yapmıştır. Oluşturulan 10 kişilik kadro için seramik bölümü lisans öğrencilerinden birinin veya ikisinin sehven gelememe ihtimaline karşılık, akademik danışmanı ile beraber 10 asil, 3 yedek olacak şekilde bir kadro hazırlanmıştır. ÇOMÜ, Dardanos yerleşkesinde açık havada, çam ağaçlarının altında kurulan seramik atölyesinde her gün farklı konular çalışılarak seramik dersleri verilmiştir.

Şekil 6, ÇOMÜ Dardanos Yerleşkesi, Otistik kamp çömlekçi çark uygulamaları, 2009. (Fotoğraflar Ergün Arda, Nail Yurdusev)

Otistiklerle çalışılan konulara otistik bireyin tepkilerine göre ve doğaçlama bir yöntem ile uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Genellikle serbest ve çömlekçi çarkı şekillendirme teknikleri kullanılmıştır. Kamp sonrası kampa katılan otistiklerin ve ekibin şehir dışına geri dönmek zorunda olmalarından dolayı, ortaya çıkarılan kil çalışmalar pişirilmiş, ancak sergileme yapılmamıştır. Kampa katılan topluluk üyesi seramik öğrencilerinin otizmin ne olduğunu, bu kampta verilen eğitimler de öğrenmişler ve otistik bireyler ile ilk defa seramik dersi yapma imkânı bulmuşlardır. Şüheda MERTOĞLU, Çiğdem YILDIZ, Yasemin ENGİN, Şerife ÇAKAR, Yağmur AKARSU, Gülcan KAYGUSUZ, Esra TEKİNBAŞ, Nail YURDUSEV, Fevzi SIĞIN, Yeter KARAKAŞ, Ferhan SEVEN ve İlknur GENÇ isimli lisans öğrencilerimiz 2008 otistik kamp etkinliğine katılmışlardır.

Şekil 7, ÇOMÜ Dardanos Yerleşkesi Otistik kamp serbest kil şekillendirme, 2009. (Fotoğraflar Ergün Arda arşivi)

Tüm öğrencileri derinden sarsan bir haftalık kampın ardından otizme dair farkındalığı ve otizmli bireylerle sanat terapisi kapsamında nasıl çalışacaklarını ve seramik tekniklerini nasıl uygulayabileceklerini idrak etmişlerdir. İstanbul Otistikler Derneği kurucu başkanı Dr. Öğr. Üyesi Nevin ERACAR, seramik topluluğunun otistiklerle yaptığı seramik dersleri için yazılı açıklamasında 'kil ile uygulanan sanat çalışmalarının gönüllüler ve kampçılar üzerinde son derece olumlu etkileri olduğu uzmanlarımız tarafından gözlenmiştir' ifadesini kullanmıştır. İstanbul Ötistikler Derneği, seramik topluluk başkanı Nail YURDUSEV'i, ÇOMÜ, Psikolojik Danışman Rehber Cumhur ÇIRNAZ'ı ve seramik topluluğu akademik danışmanını Öğr. Gör. Ergün ARDA'yı hazırladıkları bir

Avrupa Birliği Projesine davet ve dâhil etmiştir. Bu proje kapsamında 12 gün süre boyunca İsveç, Stocholm, Botkyrka Belediyesi'nin otistik çocuklar için uyguladığı eğitim teknikleri, aldıkları tedavi yöntemleri, otistiklerin yaşam merkezleri, eğitim-öğretim araçları ve sanat atölyeleri incelenmiştir. Marangoz, medya, tekstil ve resim atölyelerinde otistiklerin çalıştıkları ve onların normal bir birey gibi tüm haklardan faydalandıkları gözlemlenmiştir. Bu atölyeler içinde bir seramik atölyesinin olmaması şaşırtıcı olmuş ve tarafımdan getirilen bir öneri ile otistikler için bir seramik atölyesi kurulması belediye temsilcilerine iletilmiştir. 2009'da İstanbul Otistikler Derneği, 16. Entegrasyon kampını yine ÇOMÜ, Dardanos yerleşkesinde yapmış ve topluluğumuzdan seramik dersleri konusunda tekrar destek almıştır. Topluluk üyelerinden Güven ÇETİNKAYA, Ethem MUHTAROĞLU, Seval ZANAAT, Gökçe BAVLI, Mehtap NARİN POLAT, Emine GÜMÜŞ, Şerife BİÇİCİ, Sibel KİREÇ, Nail YURDUSEV, Fevzi SIĞIN ve Akademik Danışmanı Öğr. Gör. Ergün ARDA otistik öğrencilerine ve kampa katılan psikolog, Psikolojik Danışman Rehber ve özel eğitim alanında eğitim alan/almış ekibe de seramik dersleri vermiştir. İkinci kamp sürecinde ÇOMÜ, Sinema Televizyon Bölümü'nden bir öğrenci tüm kamp sürecini filme almış ve dernek yararına tanıtım amaçlı bir kısa film oluşturulmuştur.

Şekil 8, ÇOMÜ Dardanos Yerleşkesi, 2009, Otistik kamp serbest kil şekillendirme. (Fotoğraflar Ergün Arda)

4. Görme Engelliler İle Kil Şekillendirme Dersleri (2009)

Çanakkale Altı Nokta Körler Derneği ve Çanakkale Körler Derneği üyeleri için seramik dersleri yapılması düşünülmüş, fikri hayata geçirmek için dernekler ziyaret edilmiş ve başkanları ile konu paylaşılmıştır. Her iki derneğin ve üyelerinin bu fikri önemsemesi üzerine 6 haftalık bir ders programı hazırlanmış ve görme engellilere ulaşım kolaylığı sağlaması açısından Çanakkale merkezde bulunan (bugün yıkılmış durumda olan) Nedime Hanım Kız Meslek Lisesi'nin Seramik Atölyesi'nde derslerin işlenmesi 2009 yılında planlanmıştır. İlk derste tanışma, eşleşme, kil ile buluşma, kile dokunma, kilin şekillendirilebilir özellikleri, ne ve neler yapılacağı ve de nasıl şekillendirme uygulamalarının yapılacağı üzerine konuşulmuş, çalışmalara heyecanla başlanmıştır. Görme engelliler için seramik dersleri, akşam mesai saati sonrası, haftada bir gün ve iki saat olmak üzere gerçekleştirilmiştir. Dersi veren topluluk üyeleri iki görme engelli dernek için haftada iki gün ve haftada 4 saat olarak ayrı ayrı iki grup ile ders yapmıştır. Seramik dersleri kapsamında serbest (kil) şekillendirme ve çömlekçi çarkında çanak çömlek uygulama çalışmaları yapılmıştır. Farklı yaş gruplarından oluşan, doğuştan ve sonradan görme engelli olan ortalama 20 görme engelli bireye seramik dersleri verilmiştir. Ders sürecinde her bir görme engelli birey ile bir lisans seramik öğrencisi eşleşerek özel eğitim anlayışı ile birebir ders yapmıştır. 27 seramik lisans öğrencisi ve bir akademisyen görme engellilere seramik dersi vermiştir. Dersler tamamlandıktan sonra, engellilerin seramik çalışmaları bir sergi aracılığı ile ulusal ve uluslararası alanda duyurulmuştur. 2010 yılında ve bugün bile hala görme engelli bireylerle bu güne kadar uzun soluklu seramik derslerinin yapılmamış olması bu uygulama çalışmasını ve bu tecrübeleri oldukça önemli kılmaktadır.

Şekil 9, Nedime Hanım Kız Meslek Lisesi Seramik Atölyesi, Görme Engelliler ile Seramik Dersleri, 2010 (Fotoğraflar Ergün Arda)

Seramik Topluluğu olarak hangi yöntemlerle seramik derslerinin yapılabileceği, nasıl bir dil ve üslubunun kullanılabileceği üzerine düşünülmüş, görme engelliler ile çalışılabilecek uygulamalar serbest kil şekillendirmeleri ve özellikle plaka tekniğindeki kabartma/rölyef tekniğinin çok uygun olduğu fikrine varılmıştır. Çünkü, görme engelliler kabartma tekniği ile yazılan Braille alfabesi kullandıkları için parmak uçları ile de kili kabartma tekniği ile çok rahat uygulayabileceklerdir. Aynı zamanda geleneksel çömlekçi çarkı tekniği ile çanak çömlek yapımı uygulamalarının gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Serbest kil şekillendirmede görme engellilere yardımcı olacak eğitim ve öğretim araç gereçlerini topluluk üyeleri tarafından tasarlanmış ve tek tek hazırlanmıştır. Derslerde hazır kırmızı çömlekçi kili kullanılmıştır. Kil ile şekillendirilmesi düşünülen konular balık, kelebek, yelkenli, ay yıldız, el izi, gibi konular düşünülmüş ve bazen de uygulama sürecinde engellinin istekleri doğrultusunda doğaçlama şekillendirmeler yapılmıştır.

Şekil 10, Nedime Hanım Kız Meslek Lisesi Seramik Atölyesi, Görme Engelliler Seramik Dersleri, 2010. (Fotoğraflar Ergün Arda)

Eğitim materyali malzemesi hazırlanmasına bir örnek; bir balığı anlatmak için önce avuç içi büyüklüğünde bir balık mukavva (karton) üzerine balığın kontur çizgileri ile çizilmiş ve makas ile kontur çizgilerinden kesilerek bir balık formu verilmiştir. O balığın üzerine yine aynı kartondan veya biraz daha ince kartondan balığın pulları, gözü, güzünün gözbebeği kesilerek yapıştırılmıştır. Parmak uçları ile gören görme engellinin bu kabartmalı karton balığa dokunduğu zaman o formu algılayacak ve çalışabilmesi sağlanmış olacaktır. Görme engelli birey söz konusu eğitim materyalini kendine kılavuz alarak kendi başına da çalışma imkânına sahip olmaktadır. Böylece sesli iletişimde anlatılması zor olan bazı kavramlar dokunarak görülebilen eğitim materyalleri ile iletişimi ve ders sürecinin daha iyi işlemesine yardımcı olmaktadır. Plaka tekniği ile önce balığı açılan kil plaka üzerine yerleştirip kenarlarına bir bıçak yaslayarak, o kenarı bir kılavuz çizgisi olarak kullanıp, balık formunu rahatça kesebilecek ve kil formu ortaya çıkaracaktır. Yine aynı kil plaka üzerine, balığın pullarını ve gözünü ekleyebilecektir. Bu tip eğitim öğretim materyalleri ile görme engellinin dokunarak algılaması kolaylaştırılmıştır. Çömlekçi Çarkı tekniği öğrenmesi oldukça güç bir uygulamadır. Hassasiyet içerir ve kile elinizle uyguladığınız basıncı iyi kontrol etmeyi gerektirir. Bu sebeple görme engellilerin de dokunarak veya parmak uçları ile algıladığı bu dünyada, çömlekçi çarkında ve kile dokunuşlarındaki hassasiyetten dolayı, onların bizler kadar başarılı olabileceği ön görülmüştür. Hatta

onlara bağımsız yaşam becerisi kazandırmak ve onların bunu meslek edinebileceği öne sürülmüştür.

Şekil 11, Görme engelliler ile çömlekçi çarkı uygulamaları, 2010. (Fotoğraflar Ergün Arda)

Ülkemizde gerçekleştirilen çömlekçilik şenliklerde ve yarışmalarında çömlek ustalarının çömlekçi çarkında gözleri kapalı çömlek yapım yarışmaları yapıldığı bilinmektedir. Bu yarışmalara katılan ustaların gözü kapalı iken bile kusursuz bir şekilde kendi içlerinde kıyasıya yarıştıklarına ve yüksekliği 60cm'e ulaşan küpler şekillendirebildiklerine jüri üyeleri çokça şahit olunmuştur. Sonuç olarak görme engellilerin çömlekçi çarkında başarılı olduklarını söylemek için 6 haftalık çalışmanın yeterli gelmediğini, çarkı öğrenebilmeleri için 14 haftalık bir kesintisiz eğitime tabi tutulmalarını belirtmek gerekir. Ancak, çömlekçi çarkı üzerinde, kile dokunuş, konuya yaklaşım ve konsantre oluşları gören insana oranla daha iyi olduğu gözlemlenmiştir. Çark şekillendirme temel hareketler olan; kili merkeze getirmek, kilin tam ortasını merkezlemek kili tabanına doğru parmakla delmek ve kil formun iç çapın genişletilmek gibi şekillendirme süreci, öğretici refakatinde yapıldığında hiçbir sorun yaşanmamıştır. Birçok çark öğrencisinin başlangıçta yaşadığı gibi kilin yükseltilmesinde veya yukarı doğru uzatılmasında sorun yaşanmıştır. Parmaklar arasında kilin sıkıştırılması ve uzatılması esnasında kopma ve yırtılmalar meydana gelmiştir. Bunlar olağan şeylerdir. Görme engelliler normal bir kişi gibi çark dersi alıp kendini bu alanda geliştirdikten sonra, çok rahat çarkçılığı kendilerine meslek edinebilirler. Ancak, çalıştıkları atölyede kesinlikle bir başka çalışana daha ihtiyaç olacaktır. Çarkta tek

başlarına çalışıp ürün şekillendirebilirler ama atölyede tek başlarına çalışmaları mümkün değildir.

Şekil 12, ÇOMÜ, Kültür Evi Sergi Salonu, Ne Yaptım Gördün Mü? Görme Engelliler Sergisi (Fotoğraflar Ergün Arda)

2010 Mayıs ayı, engelliler haftasında (10-16 Mayıs arası) ÇOMÜ, Kültür Evi Sergi Salonu'nda *"ne yaptım gördün mü"* isimli serginin geniş katılımlı ve renkli bir açılışı gerçekleştirilmiştir. Katkı veren seramik lisans öğrencilerimiz; Gülcan KAYGUSUZ, Yağmur AKARSU, Esra TEKİNBAŞ, Ümit ÇOLAK, Eda DİKBAŞ, Nevin EFE, Ceyhun GÜL, İsmail ÇERÇİ, Benian ÖKTEN, İsmail BULUT, Çiğdem ÇİLLİ, Selin KARTALLI, Cankut Gürkan ERKURT, Çiğdem TÜRKER, Yasemin ENGİN, Şerife ÇAKAR, Eda BAŞARAN, Merve ŞEN, Aslı CEBE, Serkan DEMİRCİ, Ünal KULA, İnci AKKAR, Bahar BİÇER, Mustafa KARAKUŞ, Cenk ÇANKAYA, Birnaz HAN, Özlem AKYOL ve topluluk akademik danışmanı Öğr. Gör. Ergün ARDA.

SONUÇ

Birleşmiş Milletlerin rakamlarına göre dünyada 500 milyon kadar engelli insan bulunmaktadır. Dünyadaki engellilerin yüzde 80'i düşük gelirli ülkelerde yaşamaktadır ve temel hizmetlere ulaşamamaktadır (Vakfı, 2020). Bu bağlamda sanat eğitimi veya zanaat kolu ile ilgili olarak usta çırak ilişkisi adabıyla bir mesleki eğitim almak onlar için oldukça imkânsız görünmektedir. Bun yanında normal bireyler gibi bir tasarım ve sanat eğitimi almaları ülkemizde mümkün değildir. Görme engellilerin tasarım ve sanat eğitimi alabileceği bir devlet okulu yoktur. Sadece dünyada ve Türkiye'de tek olan Eskişehir Anadolu Üniversitesi,

Engelliler Entegre Yüksek Okulu'nda işitme engelliler için seramik lisans programı bulunmaktadır. Ulusal tez merkezi ve alan tarandığında, görme engelliler için seramik dersleri üzerine herhangi bir tez ve makale çalışmasına rastlanılmamış ve daha çok duyu organı kulağa hitap eden 'müzik' ve 'koku' üzerine yapılan tez raporlarına rastlanılmıştır. Görme Engelliler İlkokulları ve Ortaokulları haftalık ders programlarında, seçmeli dersler listesinde, sanat ve spor başlığı altında görsel sanatlar olarak resim, geleneksel sanatlar ve plastik sanatlar olarak tanımlanmış etkinlikler yer almaktadır. Ancak görme engelliler ile ne çalıştıkları, nasıl çalıştıkları ve hangi seramik şekillendirme tekniklerini uyguladıkları belli değildir. Bu dersi veren eğitmenin seramik disiplini eğitimini alıp almadığı da bilinmemektedir. Genellikle özel eğitim rehberi veya görme engelliler öğretmeni gibi öğretmenler vardır. Herhangi bir zihinsel problemi olmayan sadece engellilik tanımı içerisinde görme yetisini kaybetmiş bireylerle çalışılmıştır. Bilindiği gibi 'braille yazısı, 6 kabartma noktadan oluşan bir yazı sistemidir' (Köseler, 2020). Dokunarak gören görme engelliler için kil şekillendirmek zor olmamıştır. Gerekli yöntemleri öğrendikten sonra başarılı şekillendirmeler gerçekleştirmişlerdir. Bu tecrübelerin, şekillendirdikleri biçimlerin fırınlama sonrasında incelenmesi, teknik hataların tespit edilmesi ile de kendilerini geliştirmişlerdir. Keza görme engelli bireyler o görme yetilerinin de olmadan çağdaş yaşam içerisinde yaşayabileceklerini ve kişisel ihtiyaçlarını bir birey olarak giderebileceklerini göstermektedirler. Önemle belirtmek gerekir ki, her iki dernek üyeleri ile yaptığımız seramik dersleri unutulmaz hikâyelerle dolu dolu geçmiş, her iki tarafta süreçten çok keyif almış ve çok şey öğrenmişlerdir. Seramik öğrencilerinin kendilerini bu alanda istihdam ettirmeleri ve geçimini sağlayacakları iş alanı olarak belirlemelerine sebep olmuştur. Bugün topluluğun etkinliklerine katılarak, farkındalıklarını artıran öğrencilerimiz eğitimlerini zenginleştirmiş ve çoğu kendilerini bu alanda istihdam ettirmişlerdir. Uygulamalardan öğrenilen ise, 'sonucun değil, sürecin kendisinin öğretici olduğu'nun anlaşılması olmuştur. Bu makalede ele alınan çalışmalar ve uygulamalar tüm engellilerin de normal insanlar gibi seramik eğitimi alma haklarını gözetmek ve onların ulaşamadığı sanat eğitimine küçük de olsa bir katkı sunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Tüm engelliler; görme ve işitme kaybı olan, otistik, down ve zihin geriliği olan engelliler için seramik şekillendirme teknikleri içinde elle şekillendirme (serbest, çimdik, plaka, sargı ve çömlekçi çarkı, hatta alçı kalıpla boş/dolu döküm) teknikleri öğretilebilir ve onlar tüm teknikleri uygulanabilirler. Bu tekniklerin uygulanabildiği topluluk üyeleri ve akademik danışmanın gerçekleştirdiği etkinliklerde ve eğitim ziyaretlerinde gözlemlenmiş ve tecrübe edilmiştir.

Yukarıda gösterilen bu dört çalışmanın ilk başlarında, tüm katılımcıların gözlerinde ve herkesin bakışlarında bir donukluk, çaresizlik ve karamsarlığın gözlemlendiğini belirtmek gereklidir. Birkaç seramik lisans topluluk üyesinin yorumları şöyledir; Cankut Gürkan ERKURT: "Kurs süreci zor ama güzeldi, çünkü yaptığım şey yetersiz gibi geliyordu daha fazla yardımcı olmak istedim hep. Üzüntü ile mutluluğu hiç bu kadar uzun süre aynı anda yaşamamıştım. Empati yapıp kendimi onların yerine koyamayıp, onları kendi yerime koymak istedim. Benim her gün yaptığım şey ile onların ne kadar mutlu olduklarını görünce, yaptığım şeyin değerini o kursta anladım." Gülcan KAYGUSUZ: "Görme engelli bireylerle çalışma yapmayı uzun zamandan beri istiyordum. Çünkü onların dünyalarını merak ediyordum. Duygularını ve hislerini aktarış biçimini merak ediyordum. Görmedikleri bir şeyi nasıl hayal ettiklerini, nasıl hissettiklerini merak ediyor ve bunu nasıl yaşattıklarını görmek istiyordum. Görme engelliler ile yaptığımız etkinlik esnasında gördüm ki; aslında çevremizdeki somut nesneleri algılama biçimlerinin bizden farklı ama zihinlerinde oluşturdukları şeklin bizimki ile aynı olduğunu fark ettim. Biz gözümüzle görüyoruz. Onlar ise görmek için ellerini kullanıyorlardı. Bunun yanı sıra hayallerini yumuşak bir malzeme olan kile aktarımlarını yaparken sadece teknik konularda yardımcı oldum. Benim için farklı ve zevkli bir deneyim oldu. Dokunma duyusunun onlar için ne kadar önemli olduğunu fark ettim. Onlar açısından da güzel bir terapi şekli olduğunu söyleyebilirim. Üretmenin onlara psikolojik bir rahatlama ve mutluluk kattığını duygularında olumlu yönde gelişmeler yaşadıklarını gözlemledim." Ümit ÇOLAK: "Bana en büyük kazanç, ben onlara bakınca onlara acıyordum. Başka bir gözle bakıyordum ama onların bu durumu kabul etmiş olmaları ve hayatı bizim gibi yaşamaları çok etkiledi beni. Ve sanatın engeli olmadığını gördüm hocam. Onlara acır bir gözle bakmıyorum artık. Onlara saygısızlık olur ve öyle düşünmek. Onlar bizim gibi engelsiz şekilde yaşıyorlar hayatı." Bunun gibi çömlekçi çarkı uygulamalarından birkaç hikâyecik paylaşılması, görme engelliler ile yapılan derslerin sıkıntısını, keyfini ve kullanılan dilin süreci ne kadar zorladığına dair iyi bir örnek olacaktır. Anı 1; "Bir derste çömlekçi çarkında görme engelli ile çanak çömlek yapmak için oturduk. Kili çarkın üzerine sabitledim ve çarkı uygun bir devirde döndürmeye başladım. Görme engelli bireyin elini çamurun üstüne koymasını ve hissetmesini istedim. Çamur ıslatıldı, ben de ellerimi ısladım ve onun ellerinin üstüne koydum. İlk kural çömlekçi çarkı üstündeki kili merkeze getirmektir. Bizlerde kili merkeze getirirken öğrenen kişinin ellerinin üstüne elimizi koyup, ona hissettirerek merkeze getiririz. Merkeze gelen kilin iç çapını genişletmek için delmek gerekir. Öğrencinin parmağını tutup ona biz deldiririz. Delme işlemini birlikte yaparken sorarız, hissediyor musun?

Bu işlemi yaparken görme engelli parmak uçları ile gördüğü için, parmağını tutup, onun kile şekil vermesini sağlarken, 'görüyor musun' dedim. Biz aramızda iletişimimizi kurmaya çalışırken bir öğrencim benim görme engelliye "görüyor musun" dediğimi duymuş, ders sonrasında yanıma geldi, kulağıma eğilip fısıldayarak 'hocam adam zaten görmüyor, bir de siz ona görüyor musun diyorsunuz' dedi ve güldü. Güldük". Anı 2; "Çömlekçi çarkında yan yana çalışırken görme engelliler kendilerine anlattıklarımızı duymaktaydı. Çarkta çalışıyorken görme engelli arkadaşına seslendi; "Ahmet ben testi yapıyorum, içine su koyacağım" dedi. Ahmet'te cevap verdi, "ben de testi yapıyorum, yoksa benden mi gördün" dedi. Güldük. Çok güldüğümüz bir dialog; seramik derslerine saat 18'de başlıyor saat 20:00'de bitiriyorduk. Kışın da hava erken kararıyor. Bizim seramik lisans öğrencilerimizden biri ders bitimi sırasında kapı açıldığında birden bir tepki verip. "aaa hava kararmış" dedi. Çalışmaya o kadar dalmış ki, 2 saatlik dersin çabuk geçtiğini fark etmemiş olmalı. Lisans öğrencisinin sözünü duyan görme engelli de, arkadaşına dönüp "duydun mu hava kararmış, şimdi eve nasıl gideceğiz" dedi. Çok güldük".

ÖNERİLER

Öğrenci Seramik ve Cam Topluluğu 2000 yılından 2020 yılına kadar engellilere sağladığı katkıların dışında diğer çocuklar ve yetişkinler için yüzlerce etkinlik gerçekleştirmiştir. Topluluk 11 yıldır Lüleburgaz 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Etkinliklerine katılmaktadır. ÇOMÜ, Sağlık Kültür Spor Dairesi Başkanlığı'nın organize ettiği bütün Bahar Şenlikleri'ne katılmıştır. Çanakkale Valiliği'nin rica ettiği etkinlikler ile şehir dışındaki bir çok etkinlikte topluluk üyeleri ile görev almıştır. Her yıl düzenlediği "Yüzen Seramikler" etkinlikleri ve sergileri ile ulusal alanda tanınırlığı iyice artmıştır. Daha buraya yazamadığımız bu etkinliklerin zamanında yazılarak gazetelere veya makale olarak yayınlanması gerekiyordu ancak, topluluktan gelen yoğun talepler, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin de yoğunluğundan yapılamamıştır. Tüm bu tecrübelerin ışığında geliştirilen en önemli öneri "Engelliler Araştırma ve Sanat Merkezi" kurulması için 2019 yılında II. Proje Pazarı'na proje olarak sunulmuştur. II. Proje Pazarı sergisi gerçekleştirilmediği için proje, ÇOMÜ, Rektörü Prof. Dr. Sedat MURAT'a sunulmuş ve oldukça olumlu karşılanmıştır. Merkezin kurulması için çalışmalara başlanmıştır. İkinci önerimiz Seramik ve Cam Topluluğu'nun engellilere ders verebilmesi ve sanatsal faaliyetleri için bir Depo/atölye mekânı talebinde bulunulmuş ve bu talebimiz de engelliler ile çalışılacağı için olumlu karşılanmıştır. Seramik ve Cam Topluluğu, Çanakkale ve Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları, dernekler ve üniversiteler ile çalışmaya açıktır.

KAYNAKÇA

Arda, Ergün. 2020. Görme Engelliler İle Seramik Dersleri. [yazan] Halil Uzun. *Recent Advances in Social Sience, Education and Humanities Research.* istanbul : İnsac, 2020, s. 236-248.

Gök, Ali. 2020. mental retardasyon (zeka geriliği). *aligök.com.tr.* [Çevrimiçi] 2 4 2020. https://www.aligok.com.tr/mental-retardasyon-zeka-geriligi/.

Köseler, Halil. 2020. Altı Nokta Körler Derneği Genel Merkezi. *Braille Yazının Önemi ve Tarihçesi.* [Çevrimiçi] Altı Nokta Körler Derneği Genel Merkezi, 06 12 2020.

ODFED. 2020. Otizm Dernekleri Federasyonu. *http://www.odfed.org/.* [Çevrimiçi] 06 12 2020. http://www.odfed.org/.

2020. Yerel Gündem 21. *İSMAİL ERTEN İLE KENT VE YASAM / İSMAİL TÜMAY-1 Çanakkale Yerel Gündem.* Çanakkale : TON TV, 06 12 2020.

SONUÇ

Yaşanmakta olan küresel sağlık krizinin, kısa ve uzun dönemde bireyleri hayatlarında karşı karşıya bıraktığı çeşitli durumlar söz konusudur. Bunlardan bazıları etik ikilemler, işten ayrılma eğilimi ve dezavantajlı gruplara özel uygulamalardır.

Kitap kapsamında yer alan çalışmaların ilkinde mevcut COVID-19 sürecinde hasta seçme durumu yaş, yaşam beklentisi, sosyal fayda gibi farklı faktörlere göre, dünyanın pandemiden en çok etkilenen iki ülkesi olan İtalya ve ABD kapsamında değerlendirilmiştir.

Sağlık çalışanlarında sinizm, işe yabancılaşma ve işten ayrılma eğilimi gibi olumsuz tutumların olup olmadığının analiz edildiği ikinci çalışma sonucunda örgütsel sinizmin bilişsel ve duygusal sinizm boyutlarının işe yabancılaşma üzerinde kuvvetli ve olumlu bir etkisinin olduğunu görülmüştür. Ayrıca örgütsel sinizmin bilişsel ve duygusal sinizm boyutları işten ayrılma eğilimi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunların yanısıra işe yabancılaşma tutumunun oluşmasının, işten ayrılma eğiliminin oluşmasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet kavramının analiz edildiği üçüncü çalışmada; araştırmaya katılan hem erkek hem kadın sağlık personelinin büyük bir çoğunluğu daha önce sözlü ya da fiziksel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Şiddete maruz kalan katılımcıların şikayetlerini genellikle polis/özel güvenliğe ya da ilgili kurum idaresine bildirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca çalışma ile acil servis, poliklinikler gibi bazı hastane bölümlerinde şiddet olaylarına daha fazla rastlandığı saptanmış ve sağlık personelinin büyük bir çoğunluğunun çalışma ortamında kendini güvende hissetmediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Sosyal adaletin irdelendiği dördüncü çalışma sonunda, orta ve uzun dönemde sosyal adalet uygulamalarının genel sosyal barışı artırarak gelişmeye katkıda bulunacağı göz ardı edilmekte olduğu belirtilmiş, önümüzdeki dönemde tarihin hiçbir safhasında görülmemiş çok etkin teknolojik araçların ortaya çıkarak sosyal adalet konusunda dezavantajları gidermede daha çok etkin olacakları değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

Dezavantajlı gruplar açısından yapılan değerlendirmeler sonucunda ise, çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Bu önerilerden ilki dezavantajlı konumda olan LGBT bireylerin sağlık hizmeti önündeki kültürel engellerin kaldırılmasına yönelik İstanbul Sözleşmesi doğrultusunda bütün bilim dallarının ortak sorumluluk alarak disiplinler arası çalışmalar yapmasıdır.

Medya bağlamında yaşlı ayrımcılığı konusunun değerlendirildiği çalışma sonucunda, analiz yapılan dönemde haber başlıklarında yaşlıların veya yaşlılıkla ilgili terimlerin varlığının çok sayıda olduğu görülmüştür. Analiz edilen manşetlerin çoğunda benimsenen yaklaşım tarafsız olmadığı, olumsuz içerik ağırlıklı olup, yaşlılığı olumsuz bir fenomen ve yaşlıları homojen bir grup olarak sunduğu görülmüştür. Sonuç olarak COVID-19 sürecinde medyada yer alan söylemlerin yaşlılara yönelik olumsuz imajı güçlendirdiği belirtilmiştir.

Kitap kapsamındaki son çalışmada ise engelliler ile yapılan uygulamalı kil şekillendirme/ seramik dersleri ve etkileri üzerine odaklanmıştır. Ayrıca Öğrenci Seramik ve Cam Topluluğu'nun 2000 yılından 2020 yılına kadar engellilere sağladığı katkılardan bahsedilmiş, ilgili topluluğun Çanakkale ve Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları, dernekler ve üniversiteler ile çalışmaya açık olduğu vurgulanmıştır.

Sonuç olarak, çalışmaların ortaya koyduğu bulgu ve tespitler ile çalışmalar içerisinde yapılan değerlendirme ve önerilerin literatüre önemli kazanımlar sağladıkları muhakkaktır. Bu çalışmalar, yeni çalışmalara da ışık tutacak ve ufak açacaktır. Emek veren tüm araştırmacı arkadaşlarıma bir kez daha teşekkür ediyorum.

Editör

Doç. Dr. Selay Giray Yakut.

EDİTÖR HAKKINDA

Doç. Dr. Selay Giray Yakut

Lisans öğrenimini 2001 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü'nde tamamladı. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden 2005 yılında yüksek lisans, 2011 yılında ise doktora derecelerini aldı. 2016 yılında Nicel Karar Teknikleri alanında Doçentlik derecesini aldı. Marmara Üniversitesi Ekonometri Bölümü'nde öğretim üyeliğine devam etmektedir. Mevcut araştırma alanları arasında uygulamalı istatistik, kategorik veri analizi, çok değişkenli istatistiksel teknikler bulunmaktadır.

YAZARLAR HAKKINDA

Prof. Dr. Gülbu Tanrıverdi

Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'ndan 1992 yılında mezun olan Tanrıverdi, yüksek lisansını (1999) ve doktorasını (2003) aynı üniversitenin Sağlık Bilimleri Enstitüsünde Halk Sağlığı Hemşireliği alanında tamamlamıştır. Mezuniyet sonrası sekiz yıl Sağlık Meslek Lisesinde öğretmenlik yaptıktan sonra 2000 yılında Atatürk Üniversitesinde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamıştır. Tanrıverdi 2005'de yardımcı doçent, 2011'de doçent, 2017'de ise profesör olmuştur. Halen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Ayrıca Kültürlerarası Hemşirelik alanında Türkiye'deki ilk Modeli geliştiren araştırmacı olmasının yanı sıra Kültürlerarası Hemşirelik Derneğinin kurucu üyesi ve başkanıdır.

Doç. Dr. M. Cüneyt Birkök

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden lisans ve Sosyal Bilimler Enstitüsünden yüksek lisans ve doktora dereceleri aldı. 1986 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak akademisyenliğe başladı. 1989-1994 yılları arasında ABD'nde doktora tez çalışmaları yaptı. 1998 yılından itibaren Sakarya Üniversitesinde akademik faaliyetlerine devam etmektedir. 1999 yılından beri Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisinin Editörlüğünü yürütmektedir. Sağlık Sosyolojisi, Sosyoloji, Sosyal Antropoloji, Sosyolojik Düşünme alanlarında çeşitli çalışmaları bulunmaktadır.

Doç. Dr. Fikriye Yılmaz

1981 yılında Ankara'da doğmuştur. 1998 yılında Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü'nde lisans eğitimine başlamış ve 2003 yılında tamamlamıştır. 2005 yılında "Etimesgut İlçesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında yardım alan hanelerin sağlık hizmeti kullanımı ve katastrofik sağlık harcamalarının belirlenmesine yönelik saha araştırması" başlıklı yüksek lisans tezini tamamlayarak, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim dalında yüksek lisans diploması almaya hak kazanmıştır. 2009 yılında "Sağlık işletmelerinde finansal riskin ölçülmesi ve değerlendirilmesi" başlıklı doktora tezini sunarak, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansman Doktora Programını tamamlamıştır. 2005 yılında Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Temmuz 2018'de Sağlık Yönetimi alanında doçent ünvanı almaya hak kazanmıştır. Sağlıkta eşitsizlikler ve savunmasız gruplar üzerine akademik çalışmaları devam etmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Didem Hekimoğlu Tunç

2004 yılında Ankara Atatürk Lisesi mezuniyeti ardından Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Kurumları İşletmeciliği bölümünden 2008 yılında dereceyle mezun olmuştur. 2009-2012 yılları arasında Türk Hava Yolları'nda çalışmış, 2012 yılında "Kabin Ekiplerinde İş Tatmini ve Tükenmişlik Duygusu: THY Örneği" başlıklı tez çalışmasıyla Atılım Üniversitesi İşletme Yönetimi yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım programında "Kişilerarası İletişim Bağlamında Madde Bağımlılarının İletişim Süreçleri ve Damgalama ile Mücadele Biçimleri" başlıklı tezi ile doktor unvanı kazanmıştır. Başkent Üniversitesi Sağlık Yönetimi Bölümü'nde 2013 yılında araştırma görevlisi olarak ardından 2017 yılında öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. 2019 yılından itibaren Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Çanakkale Uygulamalı Bilimler Fakültesi Sağlık Yönetimi bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Sağlık iletişimi, kişilerarası iletişim ve halkla ilişkiler alanlarında akademik çalışmalarını sürdürmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Ergün Arda

Dr. Öğr. Üyesi Ergün ARDA, lisans eğitimini Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümünde, yüksek lisansını ise Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Bölümünde tamamlamıştır. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalında sanatta yeterliliğini alan yazar halen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü,

Dr. Öğr. Üyesi Melike Yalçın Gürsoy

10.06.1984 Bursa doğumlu olan yazar 2006 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümünden mezun olmuştur. 2012 yılında ÇOMÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalından Yüksek lisans, 2018 yılında Selçuk Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında Doktora eğitimini tamamlamıştır.

2006-2018 yılları arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalında Araştırma Görevliliği yapmış olan yazar, 2018 yılından bu yana aynı kurumda Doktor Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır.

Dr. Öğr. Üyesi Sabiha Sevinç Altaş

1971 yılında Sakarya'da doğdu. Sakarya Atatürk Lisesi'ni bitirdikten sonra, lisans eğitimini 1994 yılında Anadolu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü'nde tamamladı. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 1997 yılında yüksek lisans, 2004 yılında da Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında Doktora eğitimini tamamladı. 1995-2006 yıllarında Sakarya Üniversitesi'nde, 2006-2009 yıllarında Kocaeli Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yaptı. 2009 yılından İtibaren Sakarya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO'da öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. İngilizce bilmektedir. İki çocuk annesidir.

Arş. Gör. Ceren Camkıran

Lisans öğrenimini 2012 yılında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi İstatistik Bölümü'nde tamamladı. 2017 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstatistik yüksek lisans programından mezun oldu. 2017 yılında başladığı Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstatistik alanındaki doktora eğitimine devam etmektedir. 2014 yılından itibaren Marmara Üniversitesi Ekonometri Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Araştırma alanları arasında matematiksel istatistik, çok değişkenli istatistiksel teknikler ve uygulamalı istatistik bulunmaktadır.

Arş. Gör. Gözde Özsezer

2010 yılında Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği bölümünden mezun olduktan sonra dershane ve kolejlerde biyoloji öğretmenliği yapan Özsezer aynı zamanda 2016 yılında Balıkesir Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'ndan birincilik derecesi ile mezun olmuştur. 2016 yılında Balıkesir/Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı (İç Hastalıkları Hemşireliği)'nda yüksek lisansa başlamıştır. Hemşirelik mezuniyeti sonrası özel bir kuruluşta işyeri hemşireliği yaptıktan sonra 2018 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamıştır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı (Halk Sağlığı Hemşireliği)'nda yüksek lisansını tamamlamıştır. Doktora eğitimine Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı'nda devam etmektedir. Kültürün hemşirelikteki önemini konu alan çalışmalar yapan Özsezer "Hemşirelerde Kültürel Yeterlilik Geliştirme Kursu"na katılmıştır. Aynı zamanda Kültürlerarası Hemşirelik Derneği'nin yönetim kurulunda yer almaktadır.

Arş. Gör. Gülen Arıkan Kokkaya

2013 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi – State University of New York Uluslararası Ortak Lisans Programlarının Ekonomi bölümünü bitirdi. 2014 yılında Marmara Üniversitesi Ekonometri Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2016 yılında Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sermaye Piyasaları Ve Finans yüksek lisans programından ve 2017 yılında ise Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstatistik yüksek lisans programından mezun oldu. 2017 yılından bu yana Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde İstatistik alanında doktora yapmaktadır. Uygulamalı İstatistik alanında çalışmaktadır.

Laura Agolli

2017 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde lisans eğitimimi tamamladım. İstanbul Üniversitesi'nde, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde yüksek lisans yaptım. 2020 yılında Michigan eyaletinde Oakland Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi bölümünde ikinci yüksek lisansa başladım. Erasmus + programı çerçevesinde Dijital İletişim ve Pazarlama bölümü'nde micromaster yapmaktayım.

MSc., Rriollza Agolli

1999 yılında Korça Fan S. Noli Üniversitesi'nde, Okul Öncesi Eğitimi bölümünde lisansımı tamamladım. 2008 yılında, Korça Fan S. Noli Üniversitesi'nde, Arnavut Dili ve Edebiyatı bölümünde ikinci lisansımı tamamladım. 2009 yılında Korça Fan S. Noli Üniversitesi'nde, Arnavut Dili ve Edebiyatı bölümünde yüksek lisans yaptım. 2011 yılında Arnavut Dil ve Edebiyat Kurumunda, Dil Bilimi bölümünde ikinci yüksek lisansımı tamamladım. Korça Üniversitesi'nde, Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktayım.

MSc., Brixhilda Lilka

2016 yılında Tiran Üniversitesi'nde, Dil ve Konuşma Terapisi (Logopedi) bölümünden mezun oldum. 2018 yılında Tiran Üniversitesi'nde, Dil ve Konuşma Terapisi (Logopedi) bölümünde yüksek lisansımı tamamladım. Korça Üniversitesi'nde, Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktayım.

Uz. Emre Hekim

2013 yılında MRE Digital Teknoloji A.Ş.'yi kurdu. 2016 yılında Pamukkale Üniversitesi İşletme bölümünü bitirdi. 2020 yılında Marmara Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi yüksek lisans programından mezun oldu. MRE Digital Teknoloji A.Ş. ile iş hayatımda devam eden çalışmalarının yanında İstanbul Ticaret Üniversitesi, Küresel Pazarlama ve Marka Yönetimi yüksek lisans programında eğitim hayatı devam etmektedir.